

**ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐԱԿԱՆ
ԿԵՐՊԱՐԱՆԱՓՈԽՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ**

ՄԱՐՏԻՆ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ

Բանալի բառեր - Հանրային քաղաքականություն, քաղաքական վերլուծություն, պետություն - հասարակություն համագործակցություն, հանրային իշխանություն, հանրային շահեր:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Պայմանավորված Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո երկրներին նետված մարտահրավերներով, Կարիբյան ճգնաժամով, Էնչոտեյն-Ռասել-Կյուրի մանիֆեստի հրամայականներով՝ հանրային քաղաքականության վերլուծությունը ձեռք բերեց նոր արդիականություն: Այս թեմայի ուսումնասիրությունը արդիական է կերպարանափոխման գործընթացում գտնվող հասարակություններում, որոնք «առաջին սերնդի» ժողովրդավարների կատարած գծային ազատական բարեփոխումների արդյունքում հայտնվել են քաղաքական զարգացման ճգնաժամերի մեջ: Պետության անկախության ձեռքբերումից հետո Հայաստանի Հանրապետության առաջնահերթ խնդիրներից մեկը հանդիսացավ հանրային կառավարման նոր համակարգի ու քաղաքացիական հասարակության ձեռքբերումը, ինչպես նաև ժողովրդավարական արժեքների արմատավորումը: Այս բարդ գործընթացում որոշիչ դերակատարում ունեն հանրային իշխանությունը և քաղաքացիական հասարակությունը: ՀՀ-ում պետության և հասարակության բազմաշերտ համագործակցության համակարգի գործունեության արդիականացման կարևորագույն գործընթացը համարվում է հանրային կառավարման արդյունավետության բարձրացման գրավականը: Հասարակության կարծիքը պետք է ընկալելի լինի հանրային իշխանության համար, իրենց հերթին հանրային իշխանության տարբեր համակարգեր էլ պետք է լինեն հասարակական կամքի արտահայտիչը: Ստանձնելով հանրային կառավարման արդյունավետության բարձրացման առաքելությունը և հավատարիմ մնալով մարդու ու քաղաքացու իրավունքների պաշտպանության հանձնառությանը՝ Հայաստանի Հանրապետությունը կարևորում է կայուն և ուժեղ իշխանության կառույցների դերը հանրային քաղաքականության վերլուծության գործընթացում,

որովհետև այն ժողովրդավարացման գլխավոր երաշխիքն է, որը միաժամանակ իրացնում է մարդկանց ինքնակառավարման՝ քաղաքական գործընթացներին մասնակցության քաղաքացու իրավունքը: Հանրային քաղաքականության վերլուծության առանձնահատկությունների նկատմամբ հետաքրքրությունը շարունակում է մնալ արդիական, քանի որ ժողովրդավարության որակի բարձրացման գործընթացները ենթադրում են քաղաքական համակարգի գործունեության համակողմանի և բազմամակարդակ վերլուծություն:

Քաղաքականության վերլուծությունը քաղաքական խնդիրների լուծումներ մշակելու՝ հասարակական ու վարքաբանական գիտությունների, հասարակական մասնագիտությունների և քաղաքական փիլիսոփայության հիմնական տեսությունների, մեթոդների ու ձեռքբերումների վրա հիմնված գիտաճյուղ է¹: Որպես այդպիսին, քաղաքականության վերլուծությունը բազմափուլ և կրկնվող հետազոտական գործընթաց է, որի ընթացքում իրականացվում է խնդրի ձևակերպումը, նպատակների սահմանումը, այլընտրանքների բացահայտումը, գնահատումը և ընտրությունը²: Այն կարելի է նաև սահմանել որպես լավագույն քաղաքականության ընտրություն այլընտրանքների շարքից՝ բանականության և ապացույցների օգնությամբ³:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

ՀՀ-ում անկախացումից հետո հասարակական գիտությունների բնագավառ ներմուծվեցին մի շարք հասկացություններ, որոնք չէին կիրառվում հասարակագիտության խորհրդային դպրոցի կողմից: Այդպիսի հասկացություններից մեկն էլ **«հանրային քաղաքականությունն»** է: Հանրային կառավարման տեսանկյունից բավական մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում այս երևույթի էության բացահայտումը, որը մինչև օրս միանշանակ չի ընդունվում և որոշ դեպքերում անգամ միանգամայն

---

¹ Հանրային քաղաքականության վերլուծություն, ի.գ.թ. պրոֆեսոր Ա. Շ. Հարությունյանի և տ.գ.դ. Յու Մուվարյանի ընդհանուր խմբագրությամբ, Ե. «Պետական ծառայություն» հրատ. 2005, 304 էջ, 27:

² **Hugh J. Miser and Edward S. Quade**, “Craftsmanship in Analysis,” in Handbook of Systems Analysis: Craft Issues and Procedural Choices, Chichester, Eng.: Wiley, 1988, p. 23.

³ **Duncan MacRae, Jr.**, “Concepts and Methods of Policy Analysis,” Society 16, no. 6, September/October 1979, p. 17.

տարբեր ընկալում կարող է ունենալ. և՛ եզրույթը, և՛ բնագավառը շարունակում են արագորեն զարգանալ¹:

Հանրային քաղաքականության վերլուծման առանձնահատկությունները ներկայացնելու համար դիտարկենք հանրային քաղաքականության մշակման և իրականացման ամբողջ գործընթացը: Հանրային քաղաքականության մշակումն ու իրականացումը սովորաբար ներառում է չորս փուլ, այդ գործընթացը երբեմն անվանվում է «**քաղաքականության ցիկլ**», որոնք կազմված են մի քանի հաջորդական գործողություններից.

➤ **Առաջին փուլում** որոշվում, հստակեցվում են հասարակական հիմնախնդիրները և քաղաքականության նպատակները (քաղաքականության նախաձեռնում):

➤ **Երկրորդ փուլում** տեղի է ունենում հանրային (պետական) քաղաքականության մշակում և լեգիտիմացում (քաղաքականության ձևակերպում):

➤ **Երրորդ փուլում** տեղի է ունենում հանրային քաղաքականության իրականացում և վերահսկողություն (քաղաքականության իրագործում):

➤ **Չորրորդ փուլում** հանրային քաղաքականության գնահատում և կարգավորում (քաղաքականության գնահատում)²:

Հանրային քաղաքականության մշակման գործընթացում հիմնական ուշադրությունը կենտրոնանում է այնպիսի ասպեկտների վրա, ինչպիսիք են.

- քաղաքականության մշակման գործընթացը,
- քաղաքականության բովանդակությունը որոշակի ոլորտում,
- քաղաքականության արդյունքներն ու հետևանքները,
- քաղաքականության հիմնավորման մեթոդները,
- վերլուծական հետազոտությունները և այլն³:

Հանրային քաղաքականության գործընթացի համապարփակ վերլուծությունը ոչ միայն պահանջում է բարձր մասնագիտական հմտություններ, այլև այն ժամանակատար և ծախսատար է⁴: Հանրային քաղաքականության վերլուծության բարդությունն այն է, որ հիմնախնդիրը կարող է այլ միջոցներով լուծվել, անհետանալ կամ դառնալ առավել ընդգրկուն մինչ քա-

---

¹ **Patton, Carl, et al.** “The Policy Analysis Process.” Basic Methods of Policy Analysis and Planning, New York, Routledge, 2016, p. 23, routledgetextbooks.com/textbooks/9780137495092/.

² **Василик М.А.**, Политология: Элементарн. курс; Учеб. пособие / М.А. Василик, М.С. Вершинин//М.: Гардарики, 2003, с. 142.

³ **Гаджиев К.С.**, Политология: Учеб. для вузов//М.: Логос, 2001, с. 74.

⁴ **Charles E. Lindblom**, “The Science of ‘Muddling Through,’” Public Administration Review 19, no. 2, 1959, pp. 79–88.

ղաքականության գործընթացի ավարտը: Այս է պատճառը, որ ժամանակին ամբողջական վերլուծություն կատարելը հաճախ դառնում է անհնարին¹:

Հանրային քաղաքականության վերլուծությունը, հանրային քաղաքականության բնույթի վերաբերյալ փաստարկումներ կատարելիս հենվում է հասարակական և վարքաբանական գիտությունների վրա: Միևնույն ժամանակ այն ունի նաև նորմատիվ բնույթ, քանի որ քաղաքականության բարոյական արժեքն ընդգծելու նպատակով այն հենվում է էթիկայի, հասարակական և քաղաքական փիլիսոփայության, նորմատիվ տնտեսագիտության և որոշումների վերլուծության վրա: Քաղաքականության վերլուծության նորմատիվ հայեցակետը կարևոր է, քանի որ արժեքավոր քաղաքական գիտելիքը ենթադրում է ցանկալի հետևանքների (արդյունքների) և գործողությունների (միջոցների) նախապատվելի տարբերակների ընտրություն՝ մի գործընթաց, որը հիմնվում է էթիկական և արժեքային գնահատականների վրա: Միևնույն ժամանակ, «արդյունքների» և «միջոցների» ընտրությունը միմյանց հետ մրցակցող հավասարության, արդյունավետության, ապահովության, ազատության և ժողովրդավարության արժեքների փոխզիջում է պահանջում²: Հանրային քաղաքականության նպատակն արժեքներին և գործողություններին առնչվող տեղեկատվությանը տիրապետելն է:

Հանրային քաղաքականության վերլուծության հիմնական նպատակը քաղաքականության իրականացման գործընթացի կատարելագործումն է: Սա այնքան էլ դյուրին խնդիր չէ, եթե հաշվի առնենք այն փաստը, որ քաղաքական կարևորագույն փոփոխություններն աստիճանական են, իրարից անջատ և ենթադրում են որոշակի շահերի հետապնդում: Լայն փոփոխությունները տեղի են ունենում համեմատաբար հազվադեպ, և նրանք ծագում են արտաքին ցնցումներից, այլ ոչ թե գործընթացի ներսում անցկացվող վերլուծության մարզինալ ազդեցությունից: Ինչևէ, բազմադիսցիպլինար հանրային քաղաքական վերլուծությունը կարևոր է քաղաքականության իրականացման մեջ, քաղաքականությանը վերաբերող տեղեկատվության հնարավոր արդյունավետության առումով:

Քաղաքական վերլուծաբանները միակարծիք են, որ հանրային լավ քաղաքական վերլուծությունը նպաստում է «լավ կառավարմանը» (good governance): Այդ արդյունավետությունն ընդգծվում է հատկապես քաղաքական վերլուծության մեթոդները դիտարկելիս:

---

¹ **Martin Meyerson and Edward C. Banfield**, “Politics, Planning, and the Public Interest,” New York: Free Press, 1955, pp. 12-15.

² **William N. Dunn**. “Public Policy Analysis: An Introduction,” Pearson Education Ltd., New Jersey, 2004, p. 3.

Հիմնախնդրի սահմանման մեթոդները մշակում են հանրային քաղաքականությանը վերաբերող տեղեկատվություն, որն օգտագործվում է տարբեր կարծիքներ և դատողություններ գնահատելու համար: Անհրաժեշտ է նշել, որ հանրային քաղաքականության վերլուծության մեջ հիմնախնդրի սահմանմանը վերապահվում է կենտրոնական դեր, որը կարող է վերաձևակերպվել քաղաքականության գործընթացի հետագա փուլերում¹: Բացի այդ, քաղաքականության մշակման գործընթացի մեջ առավել մեծ կարևորություն ունի օրակարգի սահմանումը: Այն բարդ գործընթաց է, որը ներառում է ինչպես ոչ ակնհայտ, թաքնված կարծիքների և պայմանների բացահայտում, որոնք ախտորոշում են խնդրահարույց իրավիճակը, այնպես էլ մշակված քաղաքականության իրականացման ընթացքում առաջացող խոչընդոտների բացահայտում, հակադիր տեսակետների համադրում, նոր քաղաքական իրավիճակի պլանավորում:

Կանխատեսման մեթոդը տեղեկատվություն է ապահովում այն հետևանքների մասին, որոնք կարող են հաջորդել հիմնախնդրի լուծման համար ընտրված հանրային քաղաքականության կիրառմանը²: Հնարավոր հետևանքների մասին տեղեկատվությունը կուտակվում է դեռևս քաղաքականության մշակման և ձևակերպման փուլում: Կանխատեսումը հնարավորություն է տալիս տարբեր չափանիշներով գնահատել «ապագաների» տարբերակները, հաստատել կիրառվող քաղաքականությունը կամ առաջարկել նորը, բացահայտել և սահմանել քաղաքականության իրականացման ճանապարհին հնարավոր արգելքները և գնահատել քաղաքականության իրագործելիությունը:

Երաշխավորման մեթոդն առկա այլընտրանքներից որևէ մի տարբերակ է ընտրում և երաշխավորում գնահատելով դրա հետևանքներն ու արդյունավետությունը: Այս մեթոդը գործածվում է հանրային քաղաքականության մշակման փուլում: Բացի այդ, բոլոր տարբերակներից ընտրելով որևէ նախընտրելին, վերլուծաբանները սահմանում են ռիսկի և անորոշության հնարավոր աստիճանը, արտաքին գործոնների ազդեցությունը և չարաշահումների հնարավոր չափը, ինչպես նաև որոշում ընտրված քաղաքականության համար վարչական պատասխանատվության սահմանները:

Դիտարկման (մոնիտորինգի) մեթոդն օգտագործվում է քաղաքականության իրականացման փուլում: Այն, գնահատելով կիրառվող քաղաքականությունը, տեղեկատվություն է ապահովում վերջինիս հետևանք-

---

¹ **George Polya**, “How to Solve It,” New York, Doubleday, 1957, pp. 225–227.

² **Brown, Philip J.** “Forecasts and Public Policy.” *Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)*, vol. 33, no. 1, Royal Statistical Society, Wiley, 1984, pp. 51–52, <https://doi.org/10.2307/2987714>.

ների մասին¹: Տարբեր գործակալություններ առողջապահության, կրթության, բնակարանաշինության, սոցիալական, գիտության, տեխնոլոգիաների և այլ ոլորտներում պարբերաբար դիտարկում են անցկացնում: Դա հնարավորություն է տալիս՝ բացահայտելու.

➤ մշակված հանրային քաղաքականության իրականացման համար անհրաժեշտ համագործակցության և զիջումների չափն ու պայմանները,

➤ քաղաքական ծրագրերի չկանխատեսված հետևանքները,

➤ ծրագրի իրականացման հնարավոր խոչընդոտներն ու արգելքները,

➤ ծրագրից հնարավոր շեղումները,

➤ շեղումների դեպքում պատասխանատվություն կրողներին:

Գնահատման մեթոդի օգնությամբ կատարվում է քաղաքականության ակնկալվող և իրական արդյունքների վերաբերյալ տեղեկատվության մշակում: Գնահատումն իրականացվում է քաղաքականության ընտրության, հարմարման, փոխանցման, ամփոփման փուլերում: Գնահատումը ոչ միայն հիմնախնդրի լուծման վերաբերյալ եզրակացություններ է տալիս, այլև գնահատում է այն արժեքները, որոնք ուղղորդում են քաղաքականությունը: Այն մշակում է այնպիսի շտկումներ, փոփոխություններ, որոնք կնպաստեն խնդիրների լուծմանը և խնդրահարույց իրավիճակի հաղթահարմանը²:

Այս ամենից գալիս ենք այն եզրակացության, որ հանրային քաղաքականությունը ունի երկու հիմնական դերակատարներ ու հենց այդ դերակատարների տեսանկյունից էլ պետք է դիտարկել հարցի էությունը: Դրանք են նախևառաջ պետությունը և քաղաքացիական հասարակությունը: Սկզբունքորեն այս երկու դերակատարները իրականացնում են հանրային քաղաքականության մշակման, իրականացման և վերլուծության ամբողջ գործընթացը:

Հանրային կառավարման համակարգում գերակա դերակատար է պետությունը, որը մշակում է հանրային քաղաքականությունը և ապահովում համակարգի բնականոն արդիականացումը: Պետությունը, որպես համազգային ինստիտուտ ներկայացնում է հանրության շահերը, միաժամանակ երաշխավորում է մասնավոր շահերի պաշտպանության իրա-

---

¹ **Waterman, Richard W., and B. Dan Wood.** “Policy Monitoring and Policy Analysis.” *Journal of Policy Analysis and Management*, vol. 12, no. 4, Wiley, Association for Public Policy Analysis and Management, 1993, pp. 685–686, <https://doi.org/10.2307/3325346>.

² Հանրային քաղաքականության վերլուծություն, ի.գ.թ. պրոֆեսոր Ա. Շ. Հարությունյանի և տ.գ.դ. Յու Սուվարյանի ընդհանուր խմբագրությամբ, Ե. «Պետական ծառայություն» հրատ. 2005, 304 էջ, 27:

վունքը¹: Այլ հանրային ինստիտուտները, այդ թվում նաև քաղաքացիական ինստիտուտները, որոնք ներկայացնում են մասնավոր, խմբային, կորպորատիվ շահեր, միննույն է, չեն կարող իրենց վրա վերցնել հանրային իշխանության գործառույթը: Այս համատեքստում պետության էությունը տարաբնույթ կառուցակարգերի մշակումն է՝ մասնավոր շահերը համընդհանուր շահին համադրելու համար²: Հակառակ դեպքում հասարակությունը կորցնում է վստահությունը պետության հանդեպ: Սակայն, պետությունը գերծ չէ մասնավոր շահերի որոշակի ազդեցությունից: Այն պետություններում, որտեղ մասնավոր շահերը գերազանցում են հանրայինը, ժողովրդավարության որակը ցածր է³:

Հայաստանի Հանրապետությունը հանրային քաղաքականության գործընթացի արդյունավետությունը բարձրացնելու և հասարակական հատվածի հետ արդյունավետ համագործակցություն ապահովելու համար ձևավորել է Հանրային խորհուրդը, որի նպատակներն են⁴.

➤ ՀՀ քաղաքացիների, հասարակական միավորումների շահերի ներկայացումը հանրային քաղաքականության մշակման և իրականացման գործում,

➤ պետական և հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտներում ծառայած խնդիրների վերհանումը, քննարկումը, առաջարկությունների ներկայացումը թե՛ պետական մարմիններին, թե՛ հասարակությանը,

➤ քաղաքացիական հասարակության կայացմանը նպաստող ավանդույթների ձևավորումը,

➤ ՀՀ քաղաքացիների, հասարակական միավորումների օրինական շահերի, իրավունքների ու ազատությունների պաշտպանությանն ուղղված քաղաքացիական նախաձեռնությունների իրականացմանն աջակցումը:

Այս համատեքստում ՀՀ-ում կարևորվում է հատկապես երկխոսությունը պետություն-հասարակություն շահագրգիռ կողմերի միջև, որպեսզի պարզ լինի վերջիններիս հեռանկարները հանրային քաղաքականության վերլուծության գործընթացում:

---

¹ Public Administration and Democratic Governance: Governments Serving Citizens, 7th Global Forum on Reinventing Government Building Trust in Government, Vienna, Austria, pp 3-6.

² **Knoepfel, Peter, et al.** “Public Policy Analysis.” 1st ed., Bristol University Press, 2007, pp 39–45, <https://doi.org/10.2307/j.ctt9qgz7q>.

³ **Մարգարյան Մ. Մ.**, Հանրային կառավարման համակարգի արդիականացումը որպես բազմավեկտոր գործընթաց, <https://margaryan.wordpress.com/2016/09/29/հանրային-կառավարման-համակարգի-արդիա/>:

⁴ ՀՀ Ազգային ժողով. «Հանրային խորհրդի մասին» ՀՀ օրենք. 7 Մարտի 2018. <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=120555>

Հանրային կառավարման համակարգի արդիականացան գործընթացներում ժողովրդավարական համակարգերի արդյունավետ կենսագործունեության համար անհրաժեշտ պայման պետք է դիտարկել հանրային քաղաքականության վերլուծության գործում կառավարողների և կառավարվողների միջև հարաբերությունների բնույթի փոփոխության հանգամանքը: Այն առաջին հերթին ենթադրում է, որ հասարակությունը պետք է դիտել որպես քաղաքական որոշումների ընդունման գործընթացի մասնակից և որոշումների իրականացման նկատմամբ վերահսկողություն կատարող:

Այս համատեքստում կարծում ենք, որ առանցքային նշանակություն ունեցող գործիք պետք է համարել հանրային քաղաքականությունը, քանզի այն միակ ոլորտն է, որտեղ ուրվագծվում են իշխանության և հասարակության փոխհարաբերությունների հիմնական ձևերն ու կառուցակարգերը¹: Ներկայացուցչականության ինստիտուտի և իշխանության լեգիտիմության առկա ճգնաժամերի պայմաններում հանրային քաղաքականությունը դառնում է իշխանության միակ ռեսուրսը, որը թույլ է տալիս հասարակության հետ ուղղակի աշխատանքի միջոցով ոչ միայն շեշտակիորեն բարձրացնել ժողովրդավարական ընթացակարգերի արդյունավետությունը, այլ նաև լուծել իշխանության լեգիտիմության խնդիրը: Հատկանշական է, որ հայաստանյան վերջին տարիների փորձը ևս ցույց է տալիս, որ իշխանության և դրանից ածանցյալ քաղաքական ինստիտուտների հանդեպ հանրային բավականին ցածր վստահության պատճառներից մեկը ոչ արդյունավետ կառուցակարգերով իրականացվող հանրային քաղաքականությունն է: Նվազ թափանցիկ, նվազ հրապարակային և սոցիալական պատասխանատվության ցածր մակարդակի հանրային քաղաքականության վարման արդյունքում քաղաքական որոշումների ընդունման գործընթացում հաճախ կա՛մ չի ապահովվել հանրային լայն մասնակցություն, կա՛մ փորձ է կատարվել ապահովել զուտ նմանակող մասնակցություն: Ավելին, կարելի է պնդել, որ առանձին դեպքերում հանրային քաղաքականությունն իշխանության կողմից օգտագործվել է որպես հանրային կարծիքը մանիպուլացնելու գործիք, իսկ ընդդիմությունն էլ այն դիտարկել է առավելապես իշխանության հասնելու սեփական նպատակները բավարարելու միջոց:

---

¹ **Mettler, Suzanne, and Joe Soss.** “The Consequences of Public Policy for Democratic Citizenship: Bridging Policy Studies and Mass Politics.” *Perspectives on Politics*, vol. 2, no. 1, American Political Science Association, Cambridge University Press, 2004, pp. 55–73, <http://www.stor.org/stable/3688340>.

Տեղ է գտնում նաև այն վտանգավոր գործելակերպը, երբ ոչ թե ինստիտուտներն են որոշում հանրային քաղաքականության դերակատարների գործունեության շրջանակը, այլ հենց դերակատարներն են այդ ինստիտուտները ենթարկում սեփական պահանջմունքներին՝ ըստ էության դուրս թողնելով հանրությանը՝ որպես հանրային քաղաքականության միակ լեգիտիմ շահառուի¹: Պատահական չէ, որ 2011 - 2013 թվականներին միայն Հայաստանում արձանագրվել են ավելի քան երեք տասնյակ քաղաքացիական նախաձեռնություններ, որոնցից շատերը շարունակվել են նաև հետագայում (Մաշտոցի պուրակի պահպանմանը նվիրված, «Վճարում ենք 100 դրամ», «Դեմ եմ», «Էլեկտրիկ Երևան» և բազմաթիվ այլ քաղաքացիական նախաձեռնություններ)²: Գործնականում այս և այլ դեպքերում քաղաքացիական լայն զանգվածների համախմբումը եղել է հանրային քաղաքականության սուբյեկտների կողմից ընդունված քաղաքական որոշումների արձագանք, և դա այն դեպքում, երբ այդ որոշումները փաստորեն շոշափել են հանրային լայն, առանձին դեպքերում ամբողջ հանրության («Վճարում ենք 100 դրամ», «Դեմ եմ», «Էլեկտրիկ Երևան») շահերը, սակայն այդ ամենին հանրության առնչությունը եղել է ոչ թե նախագծման ու պլանավորման փուլերում, այլ ավելի ուշ՝ որոշումների իրականացման փուլում: Հետևաբար, կարելի է ենթադրել, որ ինչ-որ առումով այդ որոշումներից շատերը գուրկ են եղել հանրային լեգիտիմության հիմքից: Պատահական չէ, որ հանրային քաղաքականության հիմնահարցը դիտարկելիս միշտ առանցքային կարևորություն են ստանում հենց հանրային մասնակցությունը և հանրության կողմից դրանց աջակցությունը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով, կարելի է փաստել, որ հանրային քաղաքականության վերլուծության գործընթացում ընդգրկված են քաղաքականության բազմաթիվ սուբյեկտներ, որոնք իրենց ուրույն դերն ու գործառույթն ունեն քաղաքականության վերլուծության տարբեր փուլերում, սակայն տվյալ գործընթացներում հատկապես կարևոր է շեշտել պետության և հասարակության փոխհամագործակցության կարևորությունը: Հայաստանի Հանրապետությունում ժողովրդավարական կերպավորման համատեքստում հանրային քաղաքականության գործընթացում անհրաժեշտ է հատկա-

¹ Dunlop, Claire A. "Policy Learning and Policy Failure." 1st ed., Bristol University Press, 2020, pp. 23-21, <https://doi.org/10.2307/j.ctvtv942g>.

² Gevorgyan V., Bagiyani A., "Online versus Offline Activism: The Case of Armenia." Caucasus Research Resource Centers, 2015, p. 7.

պես կարևորել քաղաքացիական մասնակցության մակարդակի բարձրացումը, որն էլ իր հերթին ապահովում է հանրային կառավարման համակարգի բնականոն արդիականության արդյունավետությունը: Հայաստանի Հանրապետությունում ժողովրդավարական համակարգերի արդյունավետ կենսագործունեության համար անհրաժեշտ պայման է հանրային քաղաքականության վերլուծության գործում կառավարողների և կառավարվողների միջև հարաբերությունների բնույթի փոփոխության հանգամանքը: Այն առաջին հերթին ենթադրում է, որ պետք է դիտել հասարակությունը որպես քաղաքական որոշումների ընդունման գործընթացի մասնակից և որոշումների իրականացման նկատմամբ վերահսկողություն կատարող: Հատկանշական է, որ հայաստանյան վերջին տարիների փորձը ևս ցույց է տալիս, որ իշխանության և դրանից ածանցյալ քաղաքական ինստիտուտների հանդեպ հանրային բավականին ցածր վստահության պատճառներից մեկը ոչ արդյունավետ կառուցակարգերով իրականացվող հանրային քաղաքականությունն է, որը էականորեն նվազեցնում է ժողովրդավարական ընթացակարգերի արդյունավետությունը, ինչպես նաև կասկածի տակ դնում իշխանության լեգիտիմությունը:

Այս համատեքստում հատկապես կարևոր է ՀՀ պետական կառավարման համակարգում քաղաքականության վերլուծաբանների դերի և նշանակության վերարժևորումը, որը հնարավորություն կընձեռի հանրային քաղաքականությունները մշակել և իրականացնել քաղաքացիների կարիքներին համապատասխան՝ միաժամանակ հաշվի առնելով ժողովրդավարական վարչաձևի առանձնահատկությունները և հրամայականները: Մասնագետների տվյալ խմբին է վերապահված պետություն-հասարակություն շահագրգիռ կողմերի միջև արդյունավետ երկխոսության հաստատումը, որպեսզի պարզ լինեն հասարակական լայն խմբերի դիրքորոշումները հանրային քաղաքականության վերլուծության գործընթացում:

Мартин Агаджанян, Особенности демократической трансформации анализа государственной политики в РА - В результате данной статьи можно констатировать, что в процесс анализа государственной политики вовлечено множество акторов, которые имеют свою роль и функции на разных этапах анализа политики, однако следует особо подчеркнуть важность взаимодействия государства и общества в этих процессах. В условиях демократических преобразований в Республике Армения жизненно необходимо повысить уровень гражданского участия в процессе анализа государственной политики, что, в свою очередь, обеспечивает эффективность нормальной модернизации системы государственного управления.

Необходимым условием эффективного функционирования демократической системы в Республике Армения является изменение характера взаимоотношений власти и граждан в процессе государственной политики. Прежде всего, это предполагает, что общество следует рассматривать как участника процесса принятия политических решений и контролера за их выполнением. Примечательно, что опыт последних лет в Республике Армения показывает, что одной из причин достаточно низкого доверия населения к власти и производным от нее политическим институтам является государственная политика, проводимая неэффективными механизмами, что значительно снижает эффективность демократических процедур, а также ставит под сомнение легитимность власти.

Martin Aghajanyan, The Peculiarities of Democratic Transformation of Public Policy Analysis in RA - As a result of this article, it can be stated that in the process of public policy analysis, many actors are involved, who have their own role and function in different stages of policy analysis, however, the importance of state-society cooperation in these processes should be especially emphasized. In the context of democratic transformation in the Republic of Armenia, it is vital to increase the level of civic participation in the process of public policy analysis, which in turn ensures the effectiveness of the normal modernization of the public administration system. A necessary condition for the effective functioning of the democratic system in the Republic of Armenia is the change in the nature of the relationship between the authorities and the citizens in the public policy process. First of all, this presupposes that society should be viewed as a participant in the political decision-making process and a controller over the implementation of decisions. It is noteworthy that the experience of recent years in the Republic of Armenia shows that one of the reasons for the rather low public confidence in the government and its derivative political institutions is the public policy pursued by inefficient mechanisms, which significantly reduces the effectiveness of democratic procedures, as well as questions the legitimacy of the government.

Ուղարկվել է խմբագրություն 05.02.2022թ.
Գրախոսվել է 14.02.2022թ.